

סילבוסים מקוצרים שנה"ל תשע"ה

סמסטר א'

תיאוריות פמיניסטיות ולחקר מגדר – ד"ר שרון הלוי (חובה לשנה א' בלבד)

בקורס נסקור את התפתחותן של תיאוריות פמיניסטיות ממגוון תחומים (הגות פוליטית, סוציולוגיה ואנתרופולוגיה, חקר המוסר, ביקורת הספרות וכד') החל מהמאה ה-18 ועד ימינו. נבחן את השפעתן של תיאוריות מתחומים נושקים (כגון תיאוריות פוסט-קולוניאליות) לתיאוריות מגדר, כמו כן נדון בהשפעתן של תיאוריות אלו על המחקר האקדמי ונבחן מהם היתרונות והבעיות של ישומן במחקר. הקורס מיועד לתלמידי תואר שני בלימודי נשים ומגדר בלבד.

מגדר ובריאות – ד"ר מאיה מאור (בחירה לשנים א'+ב')

בריאות היא נושא מרכזי המשפיע על איכות החיים, הזהות, יחסי גוף-נפש ומהלך החיים של כלנו. בקורס נלמד לנתח באופן ביקורתי נושאים וחיבטים שונים של בריאות הן דרך פרספקטיבה פמיניסטית-אקטיביסטית והן דרך פרספקטיבה אקדמית של לימודי מגדר. ראשית, נכיר מושגי מפתח בסוציולוגיה של בריאות ומגדר: ההבדלים בשימוש במושגים של מין ומגדר בחקר הבריאות, משמעותו של תהליך "המדיקליזציה", כיצד מושגים של בריאות וחולי מובנים חברתית והיסטורית וכיצד יחסי כוח מגדריים עשויים להשפיע על אי-שוויון בבריאות. במהלך הקורס נעסוק בסוגיות אקטואליות הנוגעות למגדר ובריאות, ונלמד לנתח אותן דרך פרספקטיבה מגדרית/פמיניסטית. החלק הראשון של הקורס יעסוק בהבנה של תיאוריות ופרספקטיבות פמיניסטיות שונות לגבי הקשר בין מגדר ובריאות בחמשת העשורים האחרונים. נתמקד הן בגישות קלאסיות והן בגישות עכשוויות. החלק השני של הקורס יעסוק בהשפעה ובמשמעות של מגדר על אי-שוויון בנושאי בריאות שונים. נסיים בדיון ממוקד בסוגיות שונות ייחודיות לנשים.

סמינר ליבה:

הדיון הפמיניסטי באימהות: היבטים פילוסופיים, פסיכולוגיים ותרבותיים – ד"ר שרה כהן שבוט וד"ר חני ישראלי (סמינר ליבה לשנה א')

בראשיתה של התנועה הפמיניסטית, אמהות ופמיניזם הופיעו כיחידה סותרת. הסתירה הייתה קשורה לתפיסת האמהות כמוסד אשר תפקידו לשמש כלי לדיכוי נשים בידי הפטריארכיה. בעשורים האחרונים, הפמיניזם בונה אט-אט יחס אמביוולנטי ומורכב הרבה יותר כלפי תופעת האמהות, בייחוד על ידי ההבחנה החדשה שבין אמהות כמוסד ואמהות כחוויה. הבחנה זו וההשלכות שלה ניכרות כמעט בכל תחום העוסק באמהות והמושפע מתיאוריות פמיניסטיות, כגון פילוסופיה, פסיכולוגיה ולימודי תרבות. במהלך הקורס נתעמק בעיקר בגלגולו של מושג האמהות בדיון הפסיכואנליטיקאי והפילוסופי. נבדוק את הנטייה להתייחס לאם בתוקף תפקידה (כאובייקט) והקושי להמשיג תיאורית את האם כסובייקט. נדון

בהתייחסות של הפמיניזם הפסיכואנליטי והפילוסופי לאמהות, ובבדוק את השפעת התנועה הפמיניסטית על המשגת האמהות.
הקורס מיועד לתלמידי תואר שני בלימודי נשים ומגדר בלבד.

גוף ותנועה: על שיבתו של הגוף בתרבות ובתיאוריה בנות-זמננו – ד"ר שרה כהן שבוט (בחירה לשנה ב')
אחד מהנושאים העיקריים בתיאוריה ובתרבות בשנים האחרונות הינו 'גופניות' ו'זהות גופנית'. תיאוריות רבות מוצאות את עצמן חייבות לעסוק בנושאים אלו כאשר הן מנסות להסביר את ההיסטוריה ואת הסיבות העמוקות לדיכוי ולשליטה של מיעוטים ו"אחרים" למיניהם ואף כאשר הן מנסות ליצור זהויות חדשות, משוחררות ובעלות עוצמה. בעיית הגוף, אם כן, צובעת היום חלק גדול מהדיון במדעי החברה והרוח: השאלה מהו באמת גוף? על מה אנו מדברים כאשר מדברים על 'אני גופני' ומהי המשמעות החברתית, תרבותית והיסטורית של הגוף (וכיצד משמעות זו עצה את היחסים בין סובייקטים) הפכה לשאלה אשר דיסציפלינות שונות כגון פילוסופיה, סוציולוגיה, היסטוריה או לימודי תרבות ואמנות מוצאות כאחת מהמעניינות והמאירות ביותר כיום.
בקורס זה נקרא מאמרים שונים אשר עוסקים בנושא הגוף מפרספקטיבות שונות, בניסיון להבין כיצד לגופניות יש תפקיד מרכזי בבניית זהות וכמיקום ליצירת משמעויות כביטוי ליחסי כוח מחד, או כביטוי להתנגדות לכוח, מאידך.

"נופים בנפש האשה: תצפית ספרותית-פסיכולוגית" – ד"ר יצחק הררי (בחירה שנה א'+ב')

הקורס עוסק בהיבטים פסיכולוגיים של יצירות ספרות ושל דמויות הנשים המופיעות בהן, וכן בהתפתחות הפסיכולוגיה המשתקפת בתהליכי הכתיבה.
ההרצאות ידגישו, מתוך מבט פסיכולוגי, ספרותי ומגדרי חדשני ומיוחד, כיצד הדרמה המטלטלת המתחוללת בנפשו של הסופר באה לידי ביטוי במכלול יצירתו - בעלילה, באופן עיצובה ובנפשותיהן המיוסרות של הדמויות המופיעות בה - בעיקר נשים - וכיצד משקעת נפשו של הכותב בכל מילה מן הכתוב.
כל אלה ידונו תוך כדי הדגמות מן התנ"ך ומן המיתולוגיות השונות, ובמיוחד מיצירותיהם של סופרים מהספרות העברית והעולמית, כגון: חיים באר, עמוס עוז, א.ב. יהושע, מאיר שלו, אהרון אמיר, בנימין תמוז, לאה גולדברג, יונה וולאך, ש"י עגנון, מ"י ברדיצ'בסקי, יעקב שטיינברג, ח"נ ביאליק, דליה רביקוביץ', סביון ליברכט, סמי ברדוגו, יורם קניוק, יונתן גפן, תרצה אתר, דבורה בארון, אלבר קאמי, ג'יימס ג'ויס, פרנץ קאפקא, סימון דה בובואר, ז'אן פול סארטר, אלבר כהן, רומן גארי, אינגמר ברגמן, דוסטויבסקי, צ'כוב, טולסטוי, אקסל מונטה ועוד רבים אחרים.
מקום מיוחד יתפסו יצירותיהן של הסופרת הקנדית אליס מונרו, כלת פרס נובל לספרות לשנת 2013, ושל הסופרת האמריקאית פלאנרי אוקונור.
תיאוריות פסיכולוגיות תלויות את ההרצאות, למשל תיאוריות של פרויד, אדלר, יונג, אריך נוימן, שינדה בולן, רולאן בארת, סימון דה בובואר, הלנה דויטש, דרייקורס, ויניקוט, פוקו, אריך פרום, מורין מרדוק, יעל פלדמן, אדריאן ריץ', מרגלית שילה ואחרים.
בקורס תיושם ביקורת פמיניסטית עכשווית: תחלץ מהם את הקול המושקע של הנשים, תתן קול למה שלא נאמר על-ידן וראוי היה להיאמר, יובלט מה הן חושבות, אומרות, עושות בהשוואה להתנהגותם של גברים המצויים בסיטואציות דומות. יושם דגש על סממנים וסטריאוטיפים גבריים ונשיים וכיצד היצירות והאינטרפרטציות מאשררות אותן או חותרות תחתיהן.
כאן ייעשה שימוש במחקריהם של ניצה בן-דב, עליזה שנהר, חנה נווה, לאה גולדברג, אילנה פרדס, בן עמי פיינגולד, אפרת גולן, רות גולן, רות גינצבורג, ניצה אברבנאל ואחרים.

שוויון מגדרי בשוק העבודה – ד"ר יפעת מצנר- חירותי (בחירה לשנה א'+ב')

הקורס יבחן את ההשפעה של התיאוריות הפמיניסטיות על המשפט והחברה תוך התמקדות בעולם העבודה. שוק העבודה מהווה זירה מרכזית בה המגדר מיוצר ומשועתק ובכך מתעצבות התפיסה, החוויות וההזדהויות של נשים וגברים. הקורס יציג את התיאוריות המרכזיות שצמחו במסגרת השיח הפמיניסטי תוך בחינת יישומן בחקיקת העבודה, בליטיגציה המשפטית ובפסיקות בתי המשפט השונים. למרות שבמהלך השנים התפתחו החקיקה והפסיקה בתחום איסור אפליית נשים בעבודה, נשים עדיין סובלות מחסמים תרבותיים ומבניים שמונעים מהן להשתלב בשוק העבודה. חלק מהסיבות לכך נעוץ בפער שקיים לעתים בין החוק בספרים לבין היישום בפועל, פער שמצביע על הקושי לשנות בחקיקה נורמות חברתיות מושרשות. הקורס יבחן את מגבלות המשפט וכיצד מגבלות אלה משפיעות על היכולת שלו לקדם שוויון מגדרי בעבודה. יוצגו וייבחנו החוקים ופסקי הדין בנושאים שקשורים לאפליה בעבודה, כגון: אפליה על רקע מין והורות, פערי שכר בין נשים וגברים, העדפה מתקנת לנשים במשרות בכירות והטרדה מינית בעבודה.

הפרד ומשול: מבט מגדרי על סביבה וחברה – ד"ר עדנה גורנה- לבינגר (סמינר BA בחירה לשנה ב')

במהלך הקורס נכיר לעומק את התיאוריה האקו פמיניסטית, שרואה נושאים מגדריים כנושאים סביבתיים ולהפך. בחלק הראשון של הקורס נלמד על החשיבה האקו פמיניסטית ועל החיבורים בין מגדר וסביבה ונכיר מספר תיאוריות משיקות כמו חשיבה סביבתית ופוסט-קולוניאליזם. נתמקד במיוחד בחשיפת יחסי הכוח בין ה"אני" ל"אחר" ובהבניית נחיתות ה"אחרים" – נשים, טבע וילידים, לעומת הבניית עליונות ה"אנחנו" – גברים, תרבות ומתיישבים. בחלק השני של הקורס נשתמש בחשיבה האקו פמיניסטית על מנת לנתח באופן ביקורתי נושאים עכשוויים שנוגעים לחיי היומיום של כל אחת ואחד מאתנו כמו למשל: צדק סביבתי והקשר לחלוקת משאבי קרקע ומים ולחלוקת נטל מפגעים סביבתיים, קיימות, צרכנות ותרבות הצריכה, תחבורה ציבורית ופרטית, צמחונות ואכילת בשר, סביבה ושלוש.

בדרך: על נשים ופועלן – בראש הפורום: פרופ' ניצה בן דב (שנה א'+ב')

סדרת הרצאות מגוונת ומרתקת ששמה "בדרך", על נשים ופועלן" בה ירצו מיטב המרצים והמרצות בארץ על נשים מעניינות ופורצות דרך, אישה בדרכה.

הקורס מורכב מסדרת הרצאות של מיטב החוקרים בארץ על נשים מעוררות השראה שהטביעו את חותמן על המחשבה, הספרות והמדיניות הישראלית (למשל, גולדה מאיר). מנעד הנשים עליהן ירצו המרצות והמרצים הוא רחב, מרחל המקראית עליה תרצה הסופרת צרויה שלו ועד הרבנית עדינה בר-שלוש, מייסדת המכללה החרדית בירושלים שתדבר על השקפת עולמה ועל עצמה. בין היתר, ידבר דן אלמגור על נעמי שמר ודן לאור על חנה סנש כמקרה בוחן ללידתו של מיתוס. גם אישה לא עברית ולא יהודייה כמו כלת פרס נובל לשנת 2013 נמצאת במניין הנשים שעליהן ידובר בקורס מגוון ומרתק זה.

את ההרצאות תלווה להקת הנשים הקולית המופלאה כרמל א-קפלה.

סמסטר ב'

סוגיות מתודולוגיות במחקר מגדרי – ד"ר אורנה בלומן (חובה – שנה א')

מטרת הקורס היא להאיר את חשיבותה של המתודה המחקרית בחקר נשים ואורח חייהן במקומות שונים ובתקופות שונות. בקורס יודגש הקשר בין הבניית ידע בתחומים שונים ובין השיטות בעזרתן הושג ידע זה. בקורס תוצגנה נקודות התורפה של שיטות המחקר ה"מסורתיות" והשפעתן על הבנת מקומן של נשים בתחומי הפעילות השונים ברמת הפרט, הקהילה, והחברה כולה, בספרה הפרטית ובספרה הציבורית. תבחנה פרדיגמות מקובלות של שיטות מחקר "פמיניסטיות", כמותניות ואיכותניות, וינתחו מחקרים בהם נעשה שימוש במתודה פמיניסטית. כמו כן נקדיש תשומת לב לדיון בהשפעתו הכבירה של המחקר המגדרי על התפתחויות מתודולוגיות במחקר. בעבודת הסיכום התלמידים יתנסו במחקר מגדרי. הקורס מיועד לתלמידי תואר שני בלימודי נשים ומגדר בלבד.

אלימות במשפחה – ד"ר אפרת הדר (קורס BA בחירה – שנה ב')

אלימות במשפחה הינה בעיה חברתית כואבת המתרחשת בקרב אוכלוסיות מגוונות. במסגרת הקורס ידונו סוגים ומאפיינים שונים של אלימות זו (כגון אלימות כלפי נשים, ילדים, חסרי ישע), השפעות פסיכולוגיות, חברתיות ותרבותיות ודרכי טיפול ומניעה. הקורס כולל חשיפה לתכנים קשים רגשית.

מגדר ורוחניות – ד"ר מריאנה רוח-מדבר (בחירה שנה א'+ב')

מטרות הקורס: התנסות בניתוח מגדרי של טקסטים דתיים ופרקטיקות רוחניות ופיתוח מבט ביקורתי-מגדרי על תופעות רוחניות. הצגת ההיבטים הייחודיים של מעמד הנשים/נשיות ברוחניות האלטרנטיבית העכשווית.

מגדר ואופנה – ד"ר שושי מרזל (בחירה שנה א'+ב')

בקורס זה נעסוק בקשרים בין אופנה ומגדר כפי שהם נוצרו ונוצרים בתרבות המערב. נלמד כיצד עיצבו תפיסות מגדריות את הביגוד. נעמוד על תהליכים היסטוריים ועל התובנות התיאורטיות העולות מהם. נלמד על תהליכי חיברות (סוציאליזציה) מגדריים באמצעות לבוש ואופנה. נעיין בשינויים שהתחוללו באופנה הגברית במהלך המאה התשע עשרה ובהשלכותיהם על משמעות הגבריות, על מקומם של מדים כייצוגים מסוימים של גבריות, על השתקפויות דתיות באמצעות לבוש ומגדר, על הופעת של נשים וילדים באופנה, ועל הקשרים המיוחדים בין מסחר ופרסום ובין מגדר ואופנה.

מגדר במזה"ת בעת החדשה – בין החיג'אב לתרבוש: נשיות, גבריות והשיח הפמיניסטי במזרח התיכון המודרני – ד"ר שרון מפציר (בחירה שנה א'+ב')

מדוע התרבוש – כיסוי הראש של גברים – שהיה נהוג ברחבי האימפריה העות'מנית נעלם בעשורים הראשונים של המאה ה-20, בעוד החיג'אב – כיסוי הראש (ולעיתים גם הגוף) הנשי על אף שעבר שינויים, ממשיך להיות פריט לבוש רווח בקרב נשים רבות במזרח התיכון? המפתח לשאלה זו מצוי ככל הנראה

בתהליכים ותופעות היסטוריות במזרח התיכון במאות ה-19 וה-20 שהשפיעו על ההבניה של גבריות ונשיות ואת ההבדל ביניהם.

הקורס יעסוק באופן בזהירות המגדריות העולות מתוך ההבדל זה בקוד הלבוש ובאופן בו זהויות אלו הושפעו והשפיעו על תהליכים ותופעות שקשורות למודרניזציה במזרח התיכון, כגון הקולוניאליזם והלאומיות. סוגיה מרכזית נוספת שתדון במהלך הקורס בהרחבה היא כיצד זהויות מגדריות אלו קשורות לצמיחתה והתפתחותה של מחשבה הפמיניסטית ולתנועה הפמיניסטית במקומות שונים במזרח התיכון.

מגדר, אזרחות ופוליטיקה - ד"ר שרון הלוי (סמינר בחירה שנה א'ב')

בקורס נבחן את התפתחות רעיון האזרחות והמערכת הפוליטית (בעיקר במערב) החל מהמאה ה-18 ועד ימינו. נפתח בבחינת היסודות הממוגדרים של מדינת הלאום המודרנית, ולאחר מכן נדון בשורת סוגיות היסטוריות, אידיאולוגיות ומנהליות שהתעוררו עם הכללתן של נשים בהגדרת האזרחות: באלו אמצעים ניתן לוודא את שיתופן המלא בחיים הפוליטיים? האם יש שוני בתפיסת גברים ונשים כמנהיגים/ות פוליטיים/יות? נסגור בבחינה כיצד כל הגורמים האלו עיצבו את השתתפותם של גברים ונשים במערכת הפוליטית בישראל. בכל שלב נבדוק באלו שיטות מחקר השתמשו החוקרים/ות כדי לבחון סוגיות שלו. הקורס מיועד לתלמידי תואר שני בלימודי נשים ומגדר בלבד.

הגותה של סימון דה בובאר – ד"ר שרה כהן שבוט (סמינר בחירה שנה א'ב')

סימון דה בובאר הינה אחת מהנציגות החשובות ביותר של מה שניתן לכנות בפילוסופיה "הפנומנולוגיה אקזיסטנציאליסטית". טענותיה אודות הסובייקטיביות *מגופנית בהכרח* וכמוגדרת ונבנית מתוך גופניות זו, מהוות פריצת דרך בנוגע להגדרת סובייקטיביות חדשה במסגרת הדיון הפילוסופי המערבי. סובייקטיביות זו איננה עוד אוניברסאלית או נטולת גוף (כפי שהיא הייתה בשביל רוב רובם של הפילוסופים הקלאסיים והמודרניים), אלא שהיא גופנית ביסודה ומכאן קונקרטית, ספציפית ומושפעת כולה מה"סיטואציה" שהגוף מהווה עבורה.

במסגרת הקורס נקרא באופן ביקורתי ופילוסופי בחלקים נבחרים מתוך כתיבתה של דה בובאר, תוך דיון מיוחד בנושא של ה"סובייקטיביות הגופנית". הדגש יושם בדרך בה הרקע הפילוסופי של דה בובאר (בעיקר הפנומנולוגי והאקזיסטנציאליסטי, אך גם המרקסיסטי וההגליאני) השפיע על כתיבתה ובא לידי ביטוי בטקסטים שלה בכלל ובנושא של ה"סובייקטיביות הגופנית" בפרט. נדון, בנוסף, בפרשנויות המגוונות שניתן להטיל על הטקסטים ועל ההשלכות האפשריות של פרשנויות אלו לדיון הפילוסופי-